Disputatio medica, inauguralis, de frigore. : Quam, annuente summo numine, ex auctoritate reverendi admodum viri, D. Gulielmi Robertson, S.S.T.P. Academiae Edinburgenae Praefecti; nec non amplissimi senatus academici consensu, et nobilissimae facultatis medicae decreto; pro gradu doctoratus, summisque in medicina honoribus et privilegiis rite et legitime consequendis; eruditorum examini subjicit / Gul. Carol. Wells, Britannus. Ad diem 24. Junii, hora locoque solitis.

Contributors

Wells, William Charles, 1757-1817. Robertson, William, 1721-1793. University of Glasgow. Library

Publication/Creation

Edinburgi : Apud Balfour et Smellie, academiae typographos, M,DCC,LXXX. [1780]

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/eytyn7ju

Provider

University of Glasgow

License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by The University of Glasgow Library. The original may be consulted at The University of Glasgow Library. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.



Wellcome Collection 183 Euston Road London NW1 2BE UK T +44 (0)20 7611 8722 E library@wellcomecollection.org https://wellcomecollection.org RQ 1770/432

DISPUTATIO MEDICA, INAUGURALIS,

DE

FRIGORE.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE, Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P. ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NECNON

Ampliffimi SENATUS ACADEMICI confenfu, Et nobiliffimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,

Eruditorum examini fubjicit

GUL. CAROL. WELLS,

BRITANNUS.

Ad diem 24. Junii, hora locoque folitis.

E D I N B U R G I:

Apud B A L F O U R et S M E L L I E,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXXX.

· which the base

JOHANNI STEDMAN, M.D.

Collegii Regii Edinensis Socio,

Artis Medicae peritia,

Priscaque vitae integritate,

Conspicuo;

Nec non

JACOBO GREGORY,

Medicinae Theoreticae in Academia Edinensi Professori,

Patris illustrissimi,

Heu! qui fuit,

Vestigia jam prementi;

Denique,

ANDREÆ DALZEL,

Literarum Graecarum in eadem Academia Professori,

Propter eruditionem,

Morumque suavitatem,

Insigni,

Grati animi monumentum, Hocce opufculum

D. D. D.

AUCTOR.

Young, Am his Twiend, And Old School-fellow-Othe Author.

DISPUTATIO MEDICA,

INAUGURALIS,

DE

FRIGORE.

DE frigore aliae atque aliae prolatae funt opiniones. Inter auctores enim physicos, de ejus natura, inter medicos, de modo quo agit in corpus humanum, disputatum est. Quaestiones vero physicas, in hac disputatione, prorsus intactas relinquens, in corpora nostra solummodo de frigoris potestate disserere aggrediar.

A

Frigus

Frigus agere potest, vel in * materiem corporis nostri simplicem, vel in cerebrum et nervos, aut denique in sibras moventes. Effectus igitur quos in horum singula praestat diversos, breviter exponam, et, quantum possim, explicare tentabo.

De Frigoris Potestate in Materiem Simplicem.

Communis haec opinio fuit, hodieque etiam apud quosdam magnopere valet, universam tum frigoris tum caloris in corpora nostra actionem, vel saltem praecipuam, eandem esse ac in materiem inanimatam. Animadvertunt hujus sententiae fautores

tores

* Materiei corporis humani, tum fluidae cum solidae, quatenus iisdem dotibus instructae, quas habet materies inanimata, nullam, quoad scio, vocem medici dederunt.—In hoc vero sensu, utar vocabulo materici simplicis, quod termini ab aliis usitati, solidi simplicis tantum est extensio. tores calore corpora quaecunque rarefieri, frigore, contra, omnia denfari. Contendunt igitur, legibus iifdem corpus humanum quoque subjici. His nixi principiis, fatis quidem simplicibus, multa in pathologia explicant; interque alia, quaestionem istam pernobilem, cur hyeme morbi cum inflammatione, cur putridiaestate potissimum grassantur. Morbi enim cum inflammatione, secundum eosdem auctores, a lentore, vel humorum nimia densitate, putridi contra ab horum tenuitate, ortum habent. Densitas autem a frigore inducitur; tenuitas vel tarefactio a calore. Conclusio facilis est et evidens.

Hanc totam opinionem, tam falsam esse quam simplicem, plurima demonstrant. Morbi enim inslammationem habentes, si pendent e sluidorum lentore, a frigoris vi densante oriundo, quo acrius sit frigus, eo latius grassari debent. Hujus rei veritatem vero non consirmat experientia. Contra, morbi id genus, consensu clinicorum amplissimo, non perdurante frigore, sed mitescente,

mitescente, nimirum sub hyemis finem, et vere, incunte etiam aestate, maxime frequentes esse dicuntur. Porro, ita comparata est fabrica nostra, ut, sub gradibus frigoris valde diversis, eadem fere temperie semper fruamur. Non nisi extimae partes, corporisque superficies, sine vitae jactura, vel faltem periculo, calore fuo nativo privantur; atque hae quidem, quod ad molem, prae caeteris nihili habendae funt. Ita, fi thermometri bulbus in os indatur, utcunque vicina aëri externo haec pars fit, femper ad gradum nonagesimum circiter octavum mercurius ascendit. Neque, calore externo applicato, corporis calor internus major evadit: Inter alia hoc demonstrant experimenta ab Fordyce aliifque Philofophis Londini instituta, nec non corporis temperies in omni regione immutata. Quin et Halleri *, aliorumque experimenta, liquido probant, fanguinem humanum, ne quidem frigore in fummo, nec calore aquae bullientis, ullam, vel saltem notabilem, quod ad denfitatem aut rarefactionem, mutatio-

nem

^{*} Vid. Elementa Physiologiae, tom. II. p. 60.

nem subire. Ex hisce igitur concludere par est, qui calorem et frigus in corpus humanum easdem vires exercere ac in materiam inanimatam, atque ita morbis totius habitus originem praebere, contendunt, eos vehementer errare. Nonne igitur est mirandum, quod pro haemorrhagiae causa * sanguinis rarefactionem, a calore externo oriundam, posuerit egregius noster Praeceptor Cullenus, vir ille summus, qui tot alia falsa delevit commenta, qui tot protulit nova in lucem, et, denique, massam phaenomenôn medicorum informem et ingentem sub scientiae quandam speciem redegit?

Ista opinione igitur, ut falsa, rejecta, aliam, et, ut opinor, saniorem nunc proferam.

Frigoris effecta in materiem simplicem minime esse generalia videntur. Praecipua funt, cutis sissurae, quae aliis quoque malis posthac recensendis, originem dant, et partium extremarum gangraena. Eorum ratio fortasse non valde dissicilis est.

Observatum

^{*} First Lines, vol. II. p. 157.

Observatum est, si corpori cuivis calorem non bene conducenti, sic applicetur frigus, ut omnes ejus partes, eodem temporis puncto, non frigoris eodem gradu afficiantur, has, nempe, partes ex inaequalibus fuis contractionibus, ad separationem semper esse pronas, et saepissime revera a se mutuo separari. Hujus rei documenta dant casus quam maxime communes. Sic vafa vitrea ex incauta in ea, dum calent, aquae frigidae affusione quotidie franguntur. Quin et aquam, liquoresque aquosos, si frigoris vi ex sluido in solidum mutantur, in altero majorem, quam in priori statu, spatii quantitatem occupare; et porro hanc expansionem subito, summaque cum vi, fieri, optime notum est. Ita, si frigori glaciali objiciatur vas vitreum, aqua impletum, et bene obturatum, dum transit aqua ex statu fluido in solidum, vas frangitur. Par quoque est ratio, quod aedes regionibus in borealibus non tamdiu durent, ac in plagis istis quae glaciem ignorant. Applicentur hae res observatae ad corpus humanum. Cutis

Cutis saepenumero calore corpori proprio privatur, et eum aëris nobis circumflui fumit; illam igitur denfari necesse est. Musculi autem sub cute siti nec calorem fuum pro rata parte, nec magnitudinem amittunt. Est igitur in corpore humano conditio, isti similis quae in vasis obtinet vitreis, cum ex frigoris applicatione inaequali illa franguntur. Cutis nimirum, vel corporis nostri crusta extima, quam partes internae magis frigescit; ideoque, magis denfatur. Quamobrem, cum minor fiat pars continens, contenta vero in statu pristino maneat, cutem intendi, ejusque particulas a se mutuo recedere esse pronas oportet. Porro, ob rigiditatem ex statu densato oriundam, nequaquam tam bene ac antea musculorum motibus cedere potest. Ex hisce igitur causis, cutis saepe sissuris afficitur. Ex vafculis fiffura ruptis, nonnunquam oritur levis fanguinis fluxus. Tanquam stimulus in vafa agit laceratio, unde inflammatio, quae interdum ulceribus, interdum tumoribus parvis, praebet originem, et saepissime fluidi fluidi effusioni, quod foedas in crustas postea vertitur. Talia frigoris effecta, hac in
regione, rara sunt; in aliis vero, puta Hollandia, maxime communia; ita ut * manibus
his malis affectis propria vox data sit.
Discriminis ratio in promptu est. Hic,
cum frigida est tempestas, foris corpora homines exercent, domi se ante socos tenent.
Illic vero, mulierculae sere semper per totum diem in conclavi frigido versantur,
parvo tantum hypocausto sub pedibus posito contentae. Frigent igitur illarum manus, atque sic eam adipiscuntur conditionem, quam sissuris opportunam esse dixi.

Talis est saepe frigoris potestas in materiem simplicem, modo vel non acerrimum, vel non diu applicatum, fuerit. Quod, si ulla pars corporis extrema summo ejus gradui diu objecta sit, nonnunquam conglaciatur. His in casibus, solida primum densantur; sluida deinde gelascunt. Solida igitur maxime densata et rigentia, pri-usquam

^{*} Vocantur Winter-handen, manus hyemales.

usquam gelascunt fluida, expansioni repentinae ex humoribus formam folidam induentibus oriundae, cedere nequeunt. Laeditur ergo vasorum fabrica, et vasa ipsa saepaenumero prorsus rumpuntur. Patet vero, ex ingeniosissimi istius viri, Johannis Hunter, experimentis, praxique gentium hyperborearum, laefionem hanc interdum non tantam effe, quin vita partis ita affectae, modo debita curatio adhibeatur, servari possit. Constat ex lentissima caloris applicatione cura, qua toti parti conglaciatae idem calor fimul communicetur. Sin autem, quocunque modo hoc fit, pars affecta calori fubito objiciatur, tota non fimul calescit; idcirco expansiones subit inaequales. Vafa, antea magnopere laefa, nunc ad vivendum omnino inepta redduntur. Gangraena invadit.

Doctrinam jam traditam, quam pulcherrime probat illustratque, artificium quo utuntur agrestes, ne poma conglaciata putrescant. Immergunt enim illa in aquam maxime gelidam. Poma cito crusta glaciei circumdantur; cui ablatae nova iterum atque iterum fuccedit. Sic proceditur, donec temperies aquae iis concilietur. Sin contra vero calor celeriter communicatur, in mollem pulpam conversa corrumpuntur brevi. Par est ratio quod Canadenses carnem conglaciatam nunquam ex aëre illico ad focum apportant; experientia quidem docti, carnem ex hoc flaccidam evadere, et fere in liquorem desluere.

Ad frigoris in materiem simplicem potestatem potest etiam referri sensus iste adurens, qui in vultu digitorumque apicibus,
si ex aëre frigido prosecti, focum statim
petimus, saepe percipitur. Vasa enim summa, frigore antea densata, nunc inaequaliter calore repentino expanduntur. Fibrarum distractio ex hoc oriens, stimulat vasa;
unde sensus acris caloris. Levis vero est
causa, levis igitur essectus.

Haec dicta funto de viribus quas materiem in corporis fimplicem frigus exercet. Nunc ad partem propositi nostri alteram transeundum est. De Frigoris Potestate in Cerebrum et Ner-

Ita comparata funt a natura corpora nostra, ut calorem in nobis semper adesse, quo vires cerebri et nervorum recte exerceantur, mercurium in thermometro Fahrenheitiano, ad gradum levantem nonagefimum et circiter octavum, necesse sit. Hoc sublato vel imminuto, tollitur fimul illorum conditio, qua ad munera fua fungenda apta redduntur. Hoc praeter naturam aucto, illorum fentiendi facultas fimul nimis augetur. Veritatem, tum hujus, tum illius, probant phaenonema quae in tactu occurrunt. Ita, si manus in aqua per aliquod tempus se multum calidiore teneantur, tactus tam acutus evadit, ut corpora, antea laevia, nunc scabra esse videntur. Contra vero, fi digiti calore fuo proprio privati fuerint, tactui nulla fides habenda est. Neque quis dicere potest, his in exemplis, sentiendi tiendi facultatem imminutam a sanguinis in digitis desectu, vel auctam a nimia ejus copia oriri. Partes enim, quibus diu applicatum sit frigus, interdum tument, manente tamen sensu obtuso; atque digiti ex aqua calida exiliores siunt.

Raro evadit, his in regionibus, frigus tam acre, ut vis calorem generandi in nobis sita, si corporis exercitatione et vestitu idoneo juvetur, illi succumbat. In aliis vero, uti docent historiae nimis verae, talis ejus gradus faepe occurrit. Phaenomena autem omnia, quae in hisce casibus e frigore applicato proveniunt, nihil aliud pro fua caufa proxima, quam cerebri et nervorum affectum, ponunt. Varia quoque funt, prout affectus minus vel magis extensus sit. Primum enim afficitur sentiendi facultas in cute; mentis imperium in corporis musculos extimos, qui fecundum naturam voluntati parent, deinde minuitur et postea omnino perditur. Oftendit hoc illorum tremor, convulsio, et demum paralysis. Frigore tum altius penetrante, paullatim hebescit

beseit cerebrum, tandem, nec animi ullo affectu, nec desiderio ipsius vitae excitabile. Irrepit somnus, et cito posthac, silet omnis actio et functio corporis viventis.

Hanc frigoris vim medici sedativam vulgo vocant. Cum illa vero, in caloris gradu isto, quo suis muneribus fungendis cerebrum et nervi idonea fiunt, ablato, tantum consistit; inter illam aliasque potestates sedantes, in agendi modo, oritur discrimen, quod notari debet. Hoc postea, in phaenomenis quibusdam explicandis, fortasse ex usu erit.

Frigus igitur ab aliis sedativis in hoc discrepat, quod, quum primum corporibus nostris subtractum sit, nisi quidem acciderit vel mors, vel qualis memorata suit sabricae laesio, sentiendi facultas, aliaque cerebri et nervorum munia, illico redeunt. Quod ad caetera sedativa, res non ita se habet. Devorata enim opii paucula grana, si in ventriculo quid temporis manserint, effectus perdurant, etiamsi omnis ejus particula postea evomeretur. Memorant etiam auctores

auctores molestam frigoris sensationem, ab opii ad partem corporis extimam applicatione oriundam, interdum per totam vitam manere. Porro, nec frigus nervis a loco, cui applicatur, longe distantibus, propriam conditionem adimit; opium vero vel ventriculo ingestum, vel in apertum abdomen injectum, vel denique applicatum corporis fuperficiei, vires suas sedantes in habitum universum exercet. Postremo, frigus corpus roborat, et morbis qui originem ex causis sedantibus ducunt, sicut typho, et pesti, minus opportunum reddit. Sedativa vero alia, etsi vis medicatrix ad eorum effecta noxia praecavenda fuerit excitata, corpus semper debile et morbis contagiosis aptum relinguunt.

Ad frigoris in cerebrum et nervos actionem referre etiam possumus, potestatem, quam perceptione quadam peculiari excitanda in corpus nostrum habet. Scimus enim omnes, quamcunque perceptionem magnam, repentinam, et insolitam totum systema perturbare. Exemplis sunt doloris et voluptatis summae effectus. Hinc igitur explicanda funt phaenomena quaedam, primum fub ingressum in balneum frigidum sese manifestantia, quae alii vi frigorisstimulanti tribuunt. Quod vero illa omnino e fubita ingrataque fensatione pendere demonstrat, id quidem est, consuetudine illa cessare. Novi enim juvenem, qui per aliquot annos folitus est bis vel ter omni septimana in balneum frigidum descendere; atque in ejus pulsu nullam fere mutationem, quod ad frequentiam, ex balnei usu compertus fum. Porro, timor eosdem praestat effectus, pulfum citatum nimirum, respirationes crebras et difficiles; an igitur timor quoque ut causa stimulans semper habendus est?

Hie quoque notari oportet, frigus, ficut multa alia, lente si applicatum fuerit, dum mens nimis intenta sit, aliaque in aliqua re defixa cogitatio, nullam perceptionem praestare; etsi corporis partem quandam occuparit, puta, pedes et crura, ibique, ut sedans, in musculorum nervos egerit.

Potestas

Potestas quam habet frigus sensilitatem imminuendi, saepe in arte medica utilis reperitur. Quo hoc vero melius intelligatur, pauca quaedam de calore praesari oportet.

Fere nunquam in aëre versamur corporis calorem aemulante. Cum vero atmofphaeraetemperies nostram velappropinquat, vel aequat, aut denique, quod quidem rarissime evenit, illam exsuperat, oritur saepissime in nobis perceptio molestissima, totum corpus pervadens, quae anxietas vulgo nuncupatur. Quod, si mutatio sit subita ex aëre temperato ad calidum, anxietas tam magna fit, ut homines, ex hac causa, interdum in fyncopen concidant. Ut plurimum vero, aër calidior quam decet, cordis arteriarumque motus crebriores reddit. Cum autem corporis nostri temperies, his omnibus in casibus, immutatur, caloris actio primaria in partem cui immediate applicatur, nimirum in cutem, esse debet. Donat igitur cuti certam conditionem, quae cum corporis reliqui anxietate, fympathetice

tice connectitur. Auget quoque cutis irritabilitatem; quod manifeste demonstrant, exanthemata quam plurima, quae in plagis calidis occurrunt, veluti sudamina, fortasse etiam miliaria, in omni regione aegros, diu lectis calidis desixos, saepe invadentia. Ex hac irritabilitate, sanguinis circuitus auctus, supra memoratus, pendere quoque videtur.

Hinc igitur ratio in aprico erit, cur frigoris certus gradus, plerisque in morbis cum febre, utilis sit. Quum enim in his est sanguinis circuitus, quam par est citatior, et cum anxietate stipatus, nimiaque caloris vis in corpore generatur, quo minus calore externo ad cutim applicato, haec mala, et demum debilitas, augeantur, praecavere debemus. In illo autem olim diro morbo, nimirum variolis, ratio, cur frigus etiam acre non modo non detrimento est, sed contra maximo commodo, non aeque liquida videtur. De hac re igitur summa cum modestia loqui oportet.

Primo liceat notare, cuncta hujus morbi stadia, febrem ipsam, quae eruptionem praegreditur, maxime e quodam cutis statu pendere. Hujus veritatem confirmat quorundam utilitas remediorum, quae vel cuti foli applicantur, vel ab ea fanguinis impetum divertunt. Ita frigoris ad cutem applicatione, alvumque moventium usu, eorum praesertim quae simul refrigerant, et eutis irritabilitatem prae caeteris minuunt, (veluti salium mediorum,) febri ipsi primariae aliquando fere ex toto, faepissime ejus violentiae occurritur; denique, febris praefens iisdem remediis refraenatur. Alia autem, in tollenda dispositione ad inflammationem valentissima, veluti sanguinis detractio, ad istum finem, febri nimirum primariae occurrendi, vel eam nimis violentam moderandi, parum conducere folent. Cum igitur nos docet praxis hodierna, cutis affectum vel statum, quo saevior redditur morbus, calore aggravari, contra vero eundem frigore tolli; nonne igitur illum ex nimia cutis irritabilitate pendere, et frigus, hanc hanc minuendo, in omni variolarum stadio, praesertim in primo, tam utile repertum esse, credere par sit?

At commoda tamen, quae frigori vulgo tribuunt, alia ex causa nonnunquam oriri videntur. Rariffime enim frigus corpori applicatur, quin fimul aër nobis circumfluus assidue renovetur. Hac igitur via dissipantur effluvia e corporibus nostris vel fanis vel morbofis profluentia; eorumque in cutem actioni, fi unquam ulla fit, quoque occurritur. Aliquando vero talem effluviorum actionem existere, documentum fortaffe dant variolae. Hic enim morbus, insitione communicatus, media in ipsa aestate, omnia sua stadia, maxima ex parte, fine periculo percurrit, modo aegrotus multum sub jove versetur, corpusque exerceat. Ill. Dimídale motum corporis quam maxime commendat. Exercitatio, primo aspectu, corpus stimulare, et morbum, ob hanc caufam, pejorem reddere videretur. Neque quidem, mea faltem fententia, haec res explicari potest, nisi talem actionem existere conceconcedamus. Ratio tum manifesta erit, cur corporis exercitatio in variolis proficit; quippe quarum essluvia, quae aliter cutem male assecissent, hac via a corpore amoveantur.

De Frigoris Potestate in Fibras moventes.

Frigore applicato, cutem constringi, partesque corporis summas, eas praesertim quas aër rarissime lambit, minores evadere, unusquisque observavit. Hanc partium magnitudinem imminutam pendere, non a materie earum condensata, sed a vasorum contractione, sluidorum in seipsa ingressui obstante, plurima demonstrant. Primum enim, si manus, ullave alia pars frigori objiciatur, minor evadit, priusquam caloris sui multum perdiderit. Deinde etiam imminutio major est, quam a vi frigoris applicati densante oriri debet. Denique, quo longius frigori quaecunque exponitur pars,

non

non eo exilior evadit; contra vero, nonnunquam tumescit: Sed de hac re postea.

Non fola autem constringuntur vascula illa quibus frigus immediate applicatum est, sed alia etiam per sympathiam quae a prioribus longe diftant. Hujus rei documenta dant, haemorrhagiis narium in fistendis actu frigidorum, nuchae vel scroto applicatorum, utilitas; menfium suppressio ex incauta ad frigus corporis expositione; denique, menses nimis copiosi, aliaeque haemorrhagiae internae, aqua frigida cuti applicata faepe cohibitae. Ex hifce liquet, certum affectum, primo in cutis vaículis a frigore ortum, ad partes generis arterioli longe distantes extendi. Idcirco, eundem vel similem statum quoque totum arteriarum genus saepe occupare, concludere liceat. Priufquam vero ulterius progrediar, pauca quaedam de arteriis dicam.

Plurima docent, arterias vi musculosa pollere, quae ad massam sanguinis propellendam maxime confert; et quidem de hac re inter omnes sere physiologicos auctores

hodie

hodie consensum est. Sunt igitur pro musculis cavis habendae, qui semper agunt, vel ad sui luminis imminutionem qui semper nituntur. Quo illae magis intenduntur, co magis contrahuntur, vel potius, eo major ad contractionem est illarum nisus. Sanguinis copia e corde profluens arterias extendit; eas idcirco majorem ad contractionem incitat. Cum igitur auxilium quod in sanguine movendo praebent arteriae, in earum nisu perpetuo ad luminis imminutionem consistit, manisestum est, omne quod nisum hunc auget, circuitum etiam sanguinis necessarie reddere fortiorem.

Antea dictum est, constrictionem cutis vasculis frigore inductam, ad partes generis arteriosi longe distantes pertinere. Quamobrem credere par est, majora quoque vasa, totamque arteriarum seriem, saepissime hujus affectus esse participes. Veram quidem constrictionem, in vasis majoribus quoque obtinere, non dicere velim; solummodo

folummodo eorum ad contractionem nifum, vel vim tonicam, augeri.

Quae dicta funt, tonum fibris arteriarum musculosis frigore induci, abunde oftendunt. Ex analogia igitur fola, tonum fibrarum moventium reliquarum quoque augeri concludere liceat. Nec quidem defunt alia argumenta quae hanc rem confirmant. Certe enim omnes observavimus, cum e balneo frigido egredimur, nos quamcunque actionem musculosam cum alacritate quadam et agilitate infolita exercere posse, quod etiam comitatur levitatis quidam fenfus, quafi nullum haberent pondus partes quas movemus. Quoddam fimile quoque observatur, siquando aër calidus et pluviofus tempestati frigidae et serenae cedat. Haec autem phaenomena, me quidem judice, explicari nequeunt, nifi concedatur, frigus tonum totius generis fibrarum moventium augere. Verifimile est, musculos cuti proxime subjectos, primum affici, et reliquos deinde per fympathiam.

Ex vasorum aucto tono, eorum actio in humores quos continent necessarie augetur. Expelluntur igitur partes sanguinis tenuiores, et promoventur secretiones.

Maximus intercedit nexus inter ventriculi et arteriarum tonum. Ita medicamenta quae ventriculo ingesta illius tonum augent, simile commodum arteriis conciliant. Sic etiam frigus, tonum arteriis
inducens, eundem ventriculo impertit.
Hinc igitur cibi desiderium acuitur, et ingesta melius concoquuntur. Hinc major
sanguinis copia, quod ex vultibus nostratium rubicundis apparet, et hinc etiam vaforum distensio, quae tonum eorum iterum
auget.

Non unica vero vel brevi frigoris applicatione, sed repetita vel diuturna, tonus sibris moventibus inducitur, diu mansurus. Neque enim quisquis debilis ex unica lavatione frigida multum commodi accipit; nec corporis languor, longa ex commoratione in regione calida oriundus, statim post migrationem in frigidiorem, prorsus tollitur.

Attamen

Attamen tonus fibris moventibus, frigore diu vel faepe applicato, si inductus fuerit, per longum tempus manet, etfi caufa ipfa, nimirum frigus, fublata fit; pariter ac febris intermittens cortice Peruviano depulfa, non iterum invadit, cortice intermisso. Ita faepe mihi vifum est, hac ex regione in calidam homines egressos, in primo post adventum anno, calores fummos melius quam secundo ferre posse. Sie etiam illi, qui ex regionibus australibus causa valetudinis hue veniunt, et postea ad domicilia fua revertuntur, maxima ex parte, fe melius quam antea per aliquot annos habent. Nam, ut ipforum phrasi utar, 'co-' piam fanitatis' fecum avehunt.

Postremo, corpus humanum sub hyemis sinem melius quam in ejus initio frigus posse ferre, unumquemque propria docuit experientia; audivimus etiam hujus insulae aborigines, agros et sylvas, corpora nudos peragrare solitos suisse. Auctores quoque nos docent, quasdam esse Tartareas gentes, et tribus Indorum in America Septentrionali

nonnullos, qui hodie pariter degunt. Ex hisce liquet, vim in nobis sitam calorem generandi frigoris applicatione quoque augeri. Cum vero caloris generatio, aliis in casibus, nexum cum sanguinis circuitus vigore arctissimum habet, verisimile est nexum eundem hic etiam inveniendum esse; ideoque vis calorem generantis augmen ab arteriarum tono, frigore aucto, pendere.

Hac igitur via, vis constringens frigoris sanitati prospicere videtur. Quibus vero in casibus, morbis vel praestat originem vel proclivitatem, nunc dicendum.

Dispositio ad morbos cum inflammatione, in tono arteriarum praeter naturam aucto, secundum praeceptorem illustrissimum, consistit. Satis igitur patet ex antea dictis, quomodo frigus isti morborum generi ortum dat. Antea etiam animadversum suit, vim arteriarum tonicam, non unica vel brevi frigoris applicatione, sed repetita et diuturna, magnopere augeri. Sequitur inde, in genere, quo diutius perstare frigus, eo majorem arteriis vim tonicam induci, ideoque

que majorem ad morbos inflammationem habentes proclivitatem. Ratio igitur in promptu est, cur morbi isti, sub hyemis sinem, et vere, potissime grassantur; quia sane summa totius frigoris applicati tunc temporis maxima est: Pariter ac aestus in terris increscere pergit, diu post solis a tropicis regressum, tamdiu nimirum, quamdiu calor, quem per diem impertit sol, illum exsuperat, quem terra per noctem amittit.

Effectus morbofi, quos arteriae prae venis nimis densae praestant, praecipue in vasis minimis sese manifestant. Horum nimirum alia abolentur, alia nimis arctantur. Unde secretiones non ratione, qua debent copiosae, in primis illa per cutem, sons morborum uberrimus. Ratio igitur est manifesta cur frigus senibus, et temperamento melancholico gaudentibus, noceat. Vis enim ejus constringensin his agit in vasa, quae jam nimis constricta suerunt. Cohibet perspirationem, turbatque aequilibrium, quod inter circuitum externum et internum obtinere debet. Eadem ratione, phthisicis,

phthisicis, et haemorrhagiis internis laborrantibus, frigus quoque noxium est.

Hactenus de vi frigoris constringente, ut tonum fibris moventibus inducente, tractavi. Saepissime vero res non ita se habet, atque alia, longeque a tonicis diversa, in eas praestantur effecta. Nullis enim fibris, nisi partium externarum, frigus applicatur. In has igitur est ejus actio primaria; in caeteras, nisi per sympathiam, nulla. Varia erunt ob hanc causam ejus effecta, prout fibrae summae variis in statibus sunt. Quod si illae satis validae et non nimis extensae fint, frigore applicato, tonus iis inducitur, qui eorum toto generi impertitur. Sin, contra, laxae fint et debiles, vel nimis extensae, loco toni, saepe spasmo afficiuntur, qui etiam ad partes distantes pertinet. Ita mulierculae quaedam debiles, ex pedibus aqua frigida fere tantum tactis, illico spasmis musculorum pedis corripiuntur. Quin et aliae, et nonnulli etiam viri, spasmis, ex eadem causa, tubi alimentarii tentantur. Haec quidem constrictio spasmodica fortaffe

tasse tam universalis et vehemens esse potest, ut subito homines necet. Hujus exempla, ni fallor, usus balnei frigidi incautus praestitit. Neque frigus sane est unicum remedium, quod sibrarum statu moventium in altero tonum, in altero spasmum, inducit. Simile quoddam enim in corticis Peruviani usu occurrere videtur. Ita, si debili ventriculo ingeratur nimia ejus vis, loco toni, inducitur spasmus, torminibus et diarrhoea indicatus. Quantitas autem debita semper tonum donat. Quod ad frigus, mea sententia, quoque idem semper est verum.

Inter effectus vis constringentis frigoris, cum spasmum inducat, catarrhus fortasse recensendus est. Invadit enim in primis homines debiles et insirma valetudine gaudentes; illos etiam, qui vel diu calida in quadam regione vixerunt, et postea migrarunt in frigidam, vel qui longum per mare iter secerunt, statim postad terram appulsum; quippe quorum vasa cutis, sanguine ad ea, calore et navis motu determinato, antea distensa

distensa fuerunt; at, causis his cessantibus, nunc laxa et debilia relinquuntur; denique, faepe etiam invadit valentissimos ipsos, si corpora magnopere calentes frigori subito fese objiciunt. In his, vero, affectus saepe toto generi arteriarum impertitur, et vertitur catarrhus in morbum periculofum. Maxime quoque graffatur catarrhus fub autumni finem vel hyemis initium, vafis nimirum cutis debilitatis aestu qui proxime praegressus esset. Haec omnia opinionem probabilem reddunt, quod catarrhi causa proxima sit vasorum cutis constrictio spasmodica. Quam rem quoque confirmant remedia quae ad eam tollendam valent. Conantur enim, vel impetu fanguinis circuitus aucto spasmum vincere, veluti usu liquorum generosorum, salium alcalinorum volatilium, aliorumque stimulantium; vel spasmum compescere sedantibus, veluti opio, aut denique illum laxare, vaporibus aquae tepidae in pulmones inhalatis, et circa totam superficiem corporis profusis; quod nuperrime nuperrime ab chirurgo inclyto, nomine Mudge, commendatum fuit.

Hic nulla verba funt de catarrho contagiofo.

* * * * *

Viribus quas habet frigus, primum in materiem corporis nostri simplicem, deinde in cerebrum et nervos, et postremo in sibras moventes, singulatim consideratis, quae dam de corum actione conjuncta, loco conclusionis, breviter adjungam.

Cum effectus quos in materiem simplicem, cerebrumque et nervos praestat frigus, ab eadem causa, privatione nimirum caloris corpori proprii, pendent; inter illos nexus magis vel minus arctus semper obtinet. Constringens autem vis a caeteris saepe sejungitur; quippe quae agere possit, quamvis corpus nostrum totum suum calorem servaverit. Saepe autem simul cum vi sedante existit, et haec nonnunquam illam ex parte delet. Quo manifestius vero hoc intelligatur, exemplum proferam.

Jam olim observatum suit, partem corporis quamcunque externam, frigore applicato, cato, pallere, et quodad molemimminui. Liceat et hic adjungere, quod, fi pars eadem diu frigori eidem objecta fuerit, iterum rubescat, et purpurea postea evadat, magnitudinem suam recipiat, et interdum leviter tumescat. Haec omnia demonstrant vasorum extremorum contrahendi vim primo esse auctam; imminutam vero postea, sanguini ab interioribus propulso nec obstare, nec semel admissum bene transmittere posse. Sanguis igitur stagnans et accumulatus cutem colore purpureo tingit. Tale quoddam in aliis musculis interdum evenit. Ita ab auctoribus memoratur, sphincterem ani diuturno lapidis frigidi pro fedili ufu, nonnunquam refolvi. Videtur igitur frigus fibras moventes constringere, usque dum minuti nervi eas adeuntes vim nervosam conducere possunt. Si quando vero hi nervi fungendis fuis muneribus fint inepti, communicatio vis nervosae cum vi insita vel deletur, vel imperfecta redditur; atque in omni hujufmodi cafu cito minora fieri, vel evanescere, vis insitae propria, optime

time scimus. Ex his quoque liquet, frigus, tum ut constringens, tum ut sedans eodem tempore agere posse; ut sedans in sibras istas moventes, quae propius cuti jacent, ideoque calore magis quam aliae privantur; ut constringens, in interiores, ubi nexus inter vim nervosam et vim insitam adhuc obtinet.

Hinc patet ratio, cur nautarum pedes, aqua frigida diu madidos, gangraena faepe tentat, quamvis non prius conglaciatos. Aqua enim, aëre celerius conducens calorem, pedibus illum maturius fubtrahit, quam vel fanguis eos adiens, vel partes vicinae fuppeditare possunt. Sensu igitur privantur, et tandem sistitur etiam circuitus sanguinis. Nec calore, nec sentiendi facultate, neque sanguinis motu fruentes, si diu in hoc statu maneant, omnino moriuntur, etiamsi nulla fabricae laesio producta fuerit.

In morbis depellendis, frigoris diversae vires interdum sic aliae cum aliis implexae funt, ut dignoscere, qua proficit vi, saepe est difficillimum. Ita in tetano sanando, an fubita quadam mutatione in perceptionis statu excitanda; aut vi sedante in nervos, musculos spasmo tentatos, adeuntes; vel vi tonica in fibras moventes, quarum debilitas cum irritabilitate juncta morbo huic quam maxime opportunum reddit corpus; aut denique, his omnibus fimul modis, utile fit balneum frigidum, nemo cum fiducia dicere potest. Hacc dubia quoque de ejus actione in aliis morbis nonnunquam obtinent. Quod ad tetanum vero attinet, si meam de hac re sententiam proferre liceat, balneum frigidum imprimis prodesse, tonum fibris moventibus inducendo, mihi magis verifimile videtur; quippe, in infulis Americanis, ubi tam utile reperiebatur in hoc morbo balneum frigidum, non comparanda est aqua fatis gelida, vel ad perceptionem magnopere perturbandam, vel ad corpus suo calore privandum, fine quo modo fedante non agerepotest. Quiditaque de tonicis ventriculo ingestis in hoc morbo curando censendum? Quid de cortice Peruviano? Certe enim in illa

illa alvi astrictione amovenda, quae colicam comitatur, et ex intestinorum spasmo pendet *, egregius quidam medicus Batavus remedia purgantia, cum corticis larga copia mista, magis proficere, quam illa sola, compertus est.

Haec sunt quae de frigore proponenda habui. Praeceptor ipse frigoris theoriam quam difficillimam esse fassus est. Non igitur mirum sit, si juvenis, in errores nec paucos nec parvos, de hac re inciderim.

* Jacobus de Man, archiater Nymegensis, in annotationibus ad tractatum suum de sebre putrida, lingua Hollandica scriptum, et 1772 in lucem editum.

FINIS.

* 200 1